Тырин. – Сумы, 1984. – 104 с.
8. У вогнищі Другої світової війни // Сільське господарство України – від минулого до сьогодення : у 4-х т. Т. 1: Землеробство України: від праслов'ян через події XIX і XX століть до наших днів. – К. : Аграрна наука, 2005. – С. 178-…
9. Яценко А. Е. Лебединская порода крупного рогатого скота / А. Е. Яценко. – К. : «БМТ», 1997. – 300 с.

Рассмотрены вопросы сохранения крупного рогатого скота лебединской породной группы в период Второй мировой войны.
***Ключевые слова**: крупный рогатый скот, лебединская порода, животноводство, сельское хозяйство, Вторая мировая война.*

Annotation: The problem of maintaining cattle Lebedinsky breed group during World War II.
***Key words**: cattle, Lebedynska breed group , stockbreeding, agriculture, World War II*

Дата надходження в редакцію: 18.03.2013 р.
Рецензент: д.с.-х.н., професор Г. П. Котенджи

УДК 636.127.1.082.21

ДИНАМІКА РЕКОРДІВ КОНЕЙ ОРЛОВСЬКОЇ РИСИСТОЇ ПОРОДИ

І. О. Супрун, к.с.-г.н., доцент, Національний університет біоресурсів і природокористування України;
О. А. Шинкаренко, директор КП «Київський іподром»

Проаналізовані результати випробувань коней орловської рисистої породи на Київському іподромі протягом 2000-2012 рр. Проілюстровано динаміку рекордів встановлених кіньми протягом вказаного терміну. Вивчено походження рекордистів Київського іподрому.
***Ключові слова:** орловська рисиста порода, лінія, рекорди, традиційні призи, іподромні випробування, жвавість.*

Постановка проблеми. Рисисті випробування є одним з видів кінного спорту і одночасно необхідною умовою для вдосконалення племінних і робочих якостей коней рисистих порід. Випробування орловських рисаків відбувається на заводських чи державних іподромах. Саме тут здійснюється важливий етап селекційно-племінної роботи з рисистими породами коней – оцінка роботоздатності випробовуваного поголів'я. В результаті з покоління в покоління удосконалюються позитивні якості коней: жвавість, сила і витривалість. Виявлення рекордистів державного значення, поліпшення спортивного і призначеного для користувачів конярства – ось головний підсумок відбору коней за результатами іподромних випробувань. Критеріями якості коней є кількість отриманих ними перемог та призових місць у традиційних змаганнях (призах) та результати жвавості, показаної під час цих змагань.

Рекорд є найвищим досягненням, показаним в якому-небудь виді діяльності. Розрізняють рекорди світові, олімпійські, європейські, національні, абсолютні, індивідуальні, пожиттєві. Виражаються вони в абсолютних цифрових показниках (м, см, хв, с і т.д.) або в умовних балах. Як і в будь-якому іншому виді спорту в кінному є свої досягнення та рекорди. Рекорд фіксується суддівською колегією на підставі правил змагань та спеціальних правил реєстрації рекордів і затверджується офіційною організацією (федерацією з кінного спорту). Це є найкращий час показаний під час бігу на різні дистанції від 1600 до 4800 м. Реєструють рекорди встановлені під час забігу як окремо на якийсь час, так і в заїзді по загальній доріжці, незалежно від зайнятого призового місця: окремо для жеребців і кобил у віці 2, 3, 4 роки та старшому віці; для орловських і для російських рисаків; риссю під сідлом; у трійках (незалежно від статі, віку і породи). Для коней у віці 2 і 3 роки реєструють лише рекорди встановлені в заїзді по загальній доріжці.

Перші рисисті випробування були проведені у Валкенбурзі (Нідерланди) у 1554 році. У Росії випробування рисаків започаткував граф А.Г. Орлов-Чесменский: з 1776 року він перевіряв у забігах своїх коней, запряжених у санчата. Перегони екіпажів за кордоном уперше з'явилися в 1829 році. Нині на іподромах рисаки та іноходці бігають в окремих заїздах; також окремо фіксують їхні результати на різні дистанції за віком та статтю. В Україні на даний час рекорди, як правило, фіксуються під час участі коней у традиційних змаганнях, під час яких створюється особлива емоційна атмосфера для коней, що стимулює прояв їхнього спадково зумовленого потенціалу.

Абсолютний світовий рекорд для рисаків на дистанцію в 1 милю (1609 м) серед жеребців, 1 хв 51 с встановив у 1994 році чотирирічний Пайн Чіп (Арндон – Пайн Спід) на іподромі Ред Майл (штат Лексингтон, США). Абсолютною світовою рекордисткою серед кобил стала чотирирічна Біт Тзе Уіл (Дефіант Янкі – Біт тзе Бенд). Вона подолала

1 милю на іподромі Медоулендз (США) у 1994 році за 1 хв 51,8 с. В СНГ дистанцію 1600 м у бігу окремо на час з «піддужними» за 1 хв 56,9 с подолав жеребець Полігон (Павлін – Окраска), російської рисистої породи Смоленського кінного заводу. Рекорд встановлений на Раменскому іподромі в 1984 році. Процедура встановлення рекордів при бігу з «піддужними» полягає в тому, що рисака, який біжить на встановлення рекорду, супроводжують один або двоє коней запряжених в качалку. «Піддужні коні» скачуть галопом майже усю дистанцію попереду цього рисака або поруч, але до фінішу обов'язково пропускають його вперед себе. У призі по загальній доріжці, тобто в звичайному заїзді з суперниками, абсолютний рекорд – 1 хв 57,2 с належить орловському жеребцеві Ковбою (Блокпост – Крутизна), 1984 року народження, Пермського кінного заводу. Ковбой встановив цей рекорд в 1991 році на Раменскому іподромі.

Змагання на встановлення рекордів сприяють виявленню граничних можливостей коней і стимулюють прогрес у конярстві. На нашу думку актуальним є аналіз хронології та динаміки встановлення рекордів кіньми різної статі, віку на різні дистанції. Тому кінцевою метою наших досліджень було виявлення закономірності зміни жвавості за часовими проміжками та виокремлення генотипової складової з причин встановлення рекордів.

Матеріал та методи досліджень. Об'єктом та предметом наших досліджень були коні орловської рисистої породи та найвищі досягнення щодо прояву їхньої жвавості в процесі випробувань на Київському іподромі. Для аналізу були використані дані первинного зоотехнічного і племінного обліку випробувань коней рисистих порід за період 2000-2012 роки. Аналізувалися показники жвавості коней, здобуті ними на дистанціях 1600, 2400, 3200 м. Усі тварини були згруповані за віком згідно із стандартними віковими категоріями для проведення спортивних змагань, а саме на групи дворічного, трирічного, чотирирічного і коней старшого віку (до цієї категорії відносять усіх коней старше за чотири роки). Жвавість коней класично показують в хвилинах, секундах і частках секунди. Наприклад, показник жвавості на коротку дистанцію для рисаків (1600 м) 2.00,0 означає, що тварина подолала вказану дистанцію за дві хвилини рівно. Цей же результат можна показати тільки в секундах – 120 секунд, без часток секунди відповідно. Хоча останній варіант в спортивному конярстві не прийнятий, але для статистичної обробки по групах ми скористалися саме цим варіантом. Тому за текстом і в таблицях зустрічається як перша, так і друга форми запису жвавості рисаків.

Результати досліджень. Поряд з абсолютними рекордами жвавості коней на певну дистанцію рисистого напряму та абсолютними рекордами в породі фіксуються рекорди жвавості на різні дистанції, встановлені на конкретному іподромі. В Україні існує три іподроми державного значення для випробування коней рисистого напряму продуктивності: Київський, Одеський, Харківський. В наших дослідженнях ми проаналізували рекорди жвавості орловських рисаків, встановлені на Київському іподромі. Випробування коней на іподромі, участь у традиційних призах і безпосереднє виявлення їхніх генетичних задатків починають після того, коли вони досягнуть дворічного віку. В цей період коні змагаються лише на дистанцію 1600 м. Рекорди для кобил та жеребців фіксуються окремо, хоча при встановленні рекорду вони і змагаються в одній віковій групі без диференціації статі. В змагальній боротьбі поряд з жеребцями кобили, як правило, показують вищий особистий результат, ніж за умови змагання у спеціальних призах «для кобил», якими наприклад є приз «Румби». На дистанцію 1600 м для жеребців наймолодшої вікової групи (2 роки) новий рекорд Київського іподрому за останні 13 років був встановлений у 2011 році Бумерангом (Малиновый Звон – Бейжа) (табл. 1). Бумеранг побив рекорд на дану дистанцію, який до цього тримався з 1992 року (встановлений Пафосом (Фліппер – Призова)). Різниця між результатами становить лише 0,19 секунд.

Для кобил дворічного віку на дистанцію 1600 м встановила рекорд Щука (Приказ – Феба) у 2002 році, подолавши її за 2 хвилини 14,6 секунди.

У 2003 році попередній рекорд Щуки побила Формула (Малиновий Звон – Феба), поліпшивши швидкість на 0,12 секунди. Рекорд встановлений Формулою протримався 7 років, доки у 2010 році його не побила Злагода з результатом подолання дистанції 1600 м за 2 хвилини 11,2 секунди.

Вже згадувана Щука у 2003 році побила два рекорди Ізбранніци (Борт – Інфра) для трирічних коней на дистанції 1600 м та 2400 м, встановлені ще в 1997 та 1998 роках (табл. 1 та 2). Рекорд жвавості Київського іподрому на 1600 м для трирічних кобил не змінювався 10 років і на даний час становить 2 хвилини 0,69 с. У 2012 році кобила Спортивна (Опер – Сахароза) побила рекорд Щуки (який тримався 9 років) для кобил 3-річного віку на дистанцію 2400 м.

Наступного року (2004) Щука досягнувши чотирирічного віку встановила новий рекорд на дистанцію 1600 м для кобил її віку подолавши цю дистанцію за 2.05,8 секунди. Рекорд на даний час теж не перевершений.

У 2004 році на Київському іподромі було встановлено рекорд для трирічних жеребців на дистанцію 1600 м. Його встановив Кулон (Уклон – Калька). Кулон подолав дистанцію 1600 м за 2 хвилини 0,5 секунди. До цього рекорд на дану дистанцію був встановлений Переполохом (Піон – Пума) у 2000 році і становив 2.05,7 секунд. На даний час результат Кулона ще не покращено.

Таблиця 1

Рекорди жвавості Київського іподрому встановлені кіньми орловської рисистої породи на дистанцію 1600 м за період 2000-2012 рр, с

Рік	Вік, стать							
	2		3		4		Старший вік	
	Ж	К	Ж	К	Ж	К	Ж	К
2000	Пафос 2.13,9	Лужайка 2.15,0	Переполох 2.05,7	Ізбранніца 2.08,9	Базальт 2.06,3	Ізбранніца 2.07,2	Афоризм 2.02,1	Вдумчивая 2.07,5
2001	2.13,9	2.15,0	2.05,7	2.08,9	2.06,3	2.07,2	2.02,1	2.07,5
2002	2.13,9	Щука 2.14,6	2.05,7	2.08,9	Композитор 2.04,8	2.07,2	2.02,1	2.07,5
2003	2.13,9	Формула І 2.13,4	2.05,7	Щука 2.06,9	2.04,8	Щука 2.05,8	2.02,1	2.07,5
2004	2.13,9	2.13,4	Кулон 2.05,0	2.06,9	2.04,8	2.05,8	2.02,1	2.07,5
2005	2.13,9	2.13,4	2.05,0	2.06,9	2.04,8	2.05,8	2.02,1	2.07,5
2006	2.13,9	2.13,4	2.05,0	2.06,9	2.04,8	2.05,8	2.02,1	2.07,5
2007	2.13,9	2.13,4	2.05,0	2.06,9	2.04,8	2.05,8	2.02,1	2.07,5
2008	2.13,9	2.13,4	2.05,0	2.06,9	2.04,8	2.05,8	2.02,1	Ваза 2.04,3
2009	2.13,9	2.13,4	2.05,0	2.06,9	2.04,8	2.05,8	2.02,1	2.04,3
2010	2.13,9	Злагода 2.11,2	2.05,0	2.06,9	2.04,8	2.05,8	2.02,1	2.04,3
2011	Бумеранг 2.13,0	2.11,2	2.05,0	2.06,9	2.04,8	2.05,8	Раунд 2.01,2	2.04,3
2012	2.13,0	2.11,2	2.05,0	2.06,9	Корифей 2.03,5	2.05,8	2.01,2	2.04,3

В 2002 році орловський жеребець Композитор у віці 4 роки подолав відстань 1600 м за 2.04,8, встановивши рекорд для жеребців його вікової групи. Рекорд Композитора протримався 10 років. У 2012 році Корифей (Фінал – Кіпа) побив цей рекорд подолавши дистанцію 1600 м за 2 хвилини 0,35 секунди.

У 2008 році кобила Ваза (Афоризм – Вздорная) побила довготривалий рекорд для кобил старшої вікової категорії (встановлений Вдумчивою у 1976 році) на дистанцію 1600. Різниця жвавості становить між двома рекордами становить 0,32 с. Даний рекорд зберігається досі.

Раунд (Уклон – Реакція) побив довготривалий рекорд для жеребців старшого віку на дистанцію 1600 м, який більше 10 років тримався за Афоризмом (Фагот – Арабіка).

Починаючи з трирічного віку рисисті коні на Київському іподромі випробовуються на довшу дистанцію – 2400 м.

Рекорд для жеребців трьох років на дистанцію 2400 м в 2003 році встановив Експорт (Приказ – Ехо) із результатом 3 хвилини 17,7 секунди (табл. 2).

Таблиця 2

Рекорди жвавості Київського іподрому встановлені кіньми орловської рисистої породи на дистанцію 2400 м за період 2000-2012 рр, с

Рік	Вік, стать					
	3		4		Старший вік	
	Жеребці	Кобили	Жеребці	Кобили	Жеребці	Кобили
2000	Памфлєт 3.20,9	Ізбранніца 3.22,6	Рапорт 3.14,6	Беспа 3.15,4	Іппік 3.10,6	Зефира 3.20,2
2001	3.20,9	3.22,6	3.14,6	3.15,4	3.10,6	3.20,2
2002	3.20,9	3.22,6	3.14,6	3.15,4	3.10,6	3.20,2
2003	Експорт 3.17,7	Щука 3.18,0	Шалун 3.14,5	3.15,4	3.10,6	3.20,2
2004	3.17,7	3.18,0	3.14,5	3.15,4	3.10,6	3.20,2
2005	3.17,7	3.18,0	3.14,5	3.15,4	3.10,6	3.20,2
2006	3.17,7	3.18,0	3.14,5	3.15,4	Фламенко 3.10,5	3.20,2
2007	3.17,7	3.18,0	3.14,5	3.15,4	3.10,5	3.20,2
2008	Раунд 3.17,0	3.18,0	3.14,5	Бєгущая 3.10,4	3.10,5	Ваза 3.17,6
2009	3.17,0	3.18,0	3.14,5	3.10,4	3.10,5	3.17,6
2010	3.17,0	3.18,0	3.14,5	3.10,4	3.10,5	3.17,6
2011	3.17,0	3.18,0	Журналіст 3.14,3	3.10,4	3.10,5	3.17,6
2012	3.17,0	Спортивна 3.17,6	3.14,3	3.10,4	3.10,5	3.17,6

Раунд у 2008 році встановив новий рекорд для жеребців 3-річного віку на дистанцію 2400 м.

Рекорд досі не побитий. В тому ж році Бєгущая (Уклон – Бльоклая) встановила новий рекорд для 4-річних кобил на дистанцію 2400 м.

На дистанцію 3200 м. випробовуються лише коні, які досягли віку 4 роки.

Чотирирічний Шалун (Шатер – Алгебра) у 2003 році побив рекорди жеребців на дистанцію 2400 та 3200 м (табл. 2 та 3). Через 8 років (у 2011 році) Журналіст (Ібрагім – Жар-Птиця) побив рекорд Шалуна на дистанцію 2400 м для жеребців 4-річного віку.

У 2006 році жеребець Фламенко (Приказ – Фіалка) представник старшої вікової категорії встановив два рекорди на довгі дистанції 2400 та 3200 м відповідно із жвавістю 3.10,5 на 2400 м та 4.21,0 на 3200 м.

Таблиця 3

Рекорди жвавості Київського іподрому встановлені кіньми орловської рисистої породи на дистанцію 3200 м за період 2000-2012 рр, с

Рік	Вік, стать			
	4 роки		Старший вік	
2000	Перепон 4.27,0	Карамель 4.30	Іппік 4.21,4	Зефіра 4.34,8
2001	4.27,0	4.30	4.21,4	Махачкала 4.32,2
2002	4.27,0	4.30	4.21,4	4.32,2
2003	Шалун 4.30,0	4.30	4.21,4	4.32,2
2004	4.30,0	4.30	4.21,4	4.32,2
2005	4.30,0	4.30	4.21,4	4.32,2
2006	4.30,0	4.25,7	Фламенко 4.21,0	4.32,2
2007	4.30,0	4.25,7	4.21,0	4.32,2
2008	4.30,0	4.25,7	4.21,0	4.32,2
2009	4.30,0	4.25,7	4.21,0	4.32,2
2010	4.30,0	4.25,7	4.21,0	4.32,2
2011	4.30,0	4.25,7	4.21,0	4.32,2
2012	4.30,0	4.25,7	4.21,0	4.32,2

Для кобил 4-річного віку на дистанцію 3200 м протягом 20 років залишається рекордною жвавість Карамелі 4 хв. 30 с. встановлена у 1992 році.

Для кобил старшого віку на цю дистанцію на даний час для Київського іподрому рекордною є жвавість 4.32,2 показана Махачкалою (Чудний – Москвичка).

Рекорд для жеребців старшої вікової категорії на дистанцію 3200 м, встановлений ще у 1986 році, був покращений жеребцем Фламенко у 2006 році на 0,04 с.

Коні старшої вікової категорії випробовуються на дистанційність, долаючи найдовшу дистанцію 4800м. У 2007 році на Київському іподромі було проведено випробування на встановлення рекорду для коней старшого віку на дистанцію 4800 м. Його встановила кобила Церемонія – 7.31,4. У 2008 році Цунамі із жвавістю 7 хвилин 16,5 секунди перевершила рекорд Церемонії. А в 2010 році новий рекорд з результатом на 16,5 секунди кращим встановила кобила Золушка (Уклон – Забава).

Абсолютними рекордистами в орловській рисистій породі залишаються кобила Вдумчівая на дистанцію 1600 м. для коней 4 років із жвавістю 2.04,9. Жеребець Іппік серед коней старшого віку на дистанцію 1600м. Кобила Квінта (Вибор – Крєпь) є абсолютною рекордисткою на дистанції 2400 та 3200 м. для коней чотирирічного віку. Її результат на дистанцію 2400 м. становить 3.10,3 с, а на дистанцію 3200 м. – рекорд становить 4.21,5с. Абсолютний рекорд для орловських рисаків старшого віку на дистанцію 2400 м. залишається за Іппіком – 3.02,5с.

Використання спадковості рекордистів та призерів традиційних змагань з метою отримання від них якомога більшої кількості нащадків є важливим селекційним завданням в конярстві тому важливо прослідкувати закономірність появи визначних представників в породі у тих чи інших структурах породи, лініях, родинах споріднених групах. В наших дослідженнях ми проаналізували походження рекордистів останніх 13 років та ідентифікували їх приналежність до певної генеалогічної лінії. Так, згідно з нашими даними, найчастіше рекордистами за піддослідний період ставали представники лінії Піона та Барчука по – 8 нащадків, 7 нащадків –рекордистів в лінії Пілота (табл. 4). Представники лінії Пілота це 5 його синів та 2 внука; від лінії Барчука рекордистами ставали нащадки Уклона, Малинового Звона, Чудного та Шатра; від лінії Піона – нащадки Афоризма, Фліпера, Фагота, Помпея і самого Піона.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, за результатами наших досліджень у деяких структурних групах в породі прослідковується тенденція до більш успішних результатів нащадків під час іподромних випробувань. Серед генеалогічних формувань орловської рисистої породи такими є лінії Піона, Барчука та Пілота.

Таблиця 4

Походження коней, що встановили рекорди жвавості за період 2000-2012 рр

№ п/п	Кличка	Кількість встановлених рекордів	Батько	Мати	Лінія
1.	Щука	4	Приказ	Феба	Пілота (7)
2.	Переполох	1		Пума	
3.	Експорт	1		Ехо	
4.	Фламенко	2		Фіалка	
5.	Композитор	1		Команда	
6.	Рапорт	1	Переполох	Рапіра	
7.	Спортивна	1	Опер	Сахароза	
8.	Кулон	1	Уклон	Калька	Барчука (8)
9.	Раунд	2		Реакція	
10.	Бєгущая	1		Блъоклая	
11.	Золушка	1		Забава	
12.	Бумеранг	1	Малиновий Звон	Бейжа	
13.	Формула	1		Феба	
14.	Махачкала	1	Чудний	Москвічка	
15.	Шалун	2	Шатьор	Алгебра	
16.	Пафос	1	Фліпер	Призова	Піона (8)
17.	Памфлєт	1		Призова	
18.	Зефіра	1		Забота	
19.	Злагода	1	Афоризм	Засолка	
20.	Ваза	2		Вздорная	
21.	Афоризм	1	Фагот	Арабіка	
22.	Беспа	1	Піон	Біографія	
23.	Перепон	1	Помпей	Побєжка	
24.	Лужайка	1	Жакоп	Лапка	Вітра
25.	Карамель	1	Лімоніт	Комбінація	
26.	Ізбранніца	3	Борт	Інфра	Проліва
27.	Вдумчівая	1	Успєх	Верба	Успеха
28.	Журналіст	1	Ібрагім	Жар-Птиця	Отбоя
29.	Іппік	2	Персид	Іфігенія	

Оцінюючи зміни рекордних показників, залежно від дистанції, з урахуванням перебігу в часі, ми спостерігали різні тенденції. Так, на дистанцію 1600 м, на яку випробовуються всі 8 різних статево-вікових категорій у молодших коней, зміни виникали частіше, ніж у старшій віковій групі. Щонайменше вони оновлювалися раз на 1-2 роки, але частіше за все, через 7-10 років.

На дистанцію 2400 рекорди встановлювалися через 6-9 років. Щодо показників на найдовші дистанції, то наразі наявні ті, що залишаються незмінними протягом 10-13 років. Хоча зустрічалися й такі, що оновлювалися в середньому через 3-5 років.

Список використаної літератури:

1. Андрианов Н.Н. Методы совершенствования орловской и русской рысистых пород лошадей/ Н.Н. Андрианов, Ю.М. Оленев. – М.: Колос. – 2002. – 180с.
2. Винничук Д.Т. Выращивание и тренинг лошадей/ Д.Т. Винничук. – М.: Колос. – 2003. – 120 с.
3. Витт В.О. От Сметанки до Барса I/ В.О. Витт// Беговые Ведомости. – 2001. – № 3. – 55с.
4. Карлсен Г.Г. Тренинг и испытания рысаков/ Г.Г. Карлсен. – М.:Агропромиздат. – 1978. – 255с.
5. Кожевников Е.В. Отечественное коневодство – история, современность, проблемы/ Е.В. Кожевников, Д.Я. Гуревич. – М.: Колос. – 1990. – 140с.
6. Ползунова А.М. Развитие ипподромного дела/ А.М. Ползунова. – М.:Колос, 1999. – 165с.
7. Правила випробування коней рисистих, верхових і ваговозних порід на іподромах України, К.: Урожай. – 2002. – 85с.
8. Рождественская Г.А. Орловский рысак/ Г.А. Рождественская. – М.: Аквариумбук, 2003.
9. Супрун І.О. Результати бігового сезону на Київському іподромі/ І.О. Супрун, О.А. Шинкаренко// Науковий вісник «Асканія-Нова». – 2012. – Випуск 5. – Ч1. – С. 243-248.

Проанализированны результаты испытаний лошадей орловской рысистой породы на Киевском ипподроме в течение 2000-2012 гг. Проиллюстрирована динамика рекордов установленных лошадьми в течение указанного периода. Изучено происхождение рекордистов.

Ключевые слова: *орловская рысистая порода, линия, рекорды, традиционные призы, ипподромные испытания, резвость.*

Results of Orlov trotting breed horses tests on the Kyiv hippodrome during 2000-2012 are analyzed. The origin of champions were studied. The dynamics of records set by horse during the indicated term is

illustrated.

Key words: *Orlov trotting breed, traditional prizes, hippodrome tests, playfulness, line, records.*

Дата надходження в редакцію: 15.03.2013 р.
Рецензент: д.с.-х.н., професор Л. М. Хмельничий

УДК 636.22/28.034.061

МІНЛИВІСТЬ УСПАДКОВУВАНОСТІ ЛІНІЙНИХ ОЗНАК КОРІВ-ПЕРВІСТОК СУМСЬКОГО ВНУТРІШНЬОПОРОДНОГО ТИПУ УКРАЇНСЬКОЇ ЧОРНО-РЯБОЇ МОЛОЧНОЇ ПОРОДИ

Л. М. Хмельничий, д.с.-г.н., професор;
Омар Хусейн Алі, магістрант біолого-технологічного факультету.
Сумський національний аграрний університет

У межах проблеми щодо оцінки тварин молочних порід за екстер'єрними типом за використання методики лінійної класифікації викладено популяційно-генетичний аспект з визначення ступенів успадковуваності лінійних ознак екстер'єру корів-первісток сумського внутрішньопородного типу української чорно-рябої молочної породи. Встановлена значна мінливість більшості лінійних ознак у межах стад свідчить про низьку консолідованість підконтрольного поголів'я тварин за екстер'єрним типом.

Ключові слова: *успадковуваность, екстер'єр, українська чорно-ряба молочна порода.*

Ефективність селекції молочної худоби за екстер'єрним типом істотним чином залежить від ступеня успадковуваності лінійних ознак, що характеризують розвиток будови тіла корів. Оскільки кількісні ознаки, детермінуються полімерними генами і успадковуються за проміжним типом, селекція за ними істотно ускладнюється. Результати досліджень молочних корів, оцінених за методикою лінійної класифікації, засвідчили досить широку варіативність коефіцієнтів успадковуваності як у межах групових, так і описових ознак екстер'єру. Границі мінливості величин коефіцієнтів успадковуваності лінійних статей будови тіла та вимені зафіксовані науковцями від h^2=0,04 до h^2=0,74, залежно від впливу паратипових чинників, ступеня консолідованості стада за типом, ефективності добору бугаїв-плідників оцінених за методикою лінійної класифікації, породи, генотипу і методу обчислення [1-5,8,9].

Враховуючи, що метод лінійної класифікації використовується у масиві новоствореного сумського внутрішньопородного типу української чорно-рябої молочної породи не досить тривалий термін, актуально провести оцінку на предмет вивчення важливого селекційно-генетичного параметру – успадковуваності лінійних ознак у межах досліджуваних стад.

Матеріали та методи досліджень. Досліджувались оцінені за методикою лінійної класифікації [6] тварини провідних племінних господарств Сумського району – племінного заводу ТОВ „Владана" та племінного репродуктора ТОВ АФ „Косівщинська" з розведення сумського внутрішньопородного типу української чорно-рябої молочної породи. Успадковуваність лінійних ознак у межах підконтрольних стад вираховували через співвідношення факторіальної дисперсії до загальної в однофакторному комплексі з градацією бугаїв-плідників за методиками Н. А. Плохинского [7] на ЕОМ з використанням програмного забезпечення.

Результати досліджень. Фахівці голштинської асоціації США [10] переконані, що за величини успадковуваності лінійної ознаки на рівні показника 0,10 і менше, безнадійно очікувати суттєвий генетичний прогрес стада. Порівнюючи ступені успадковуваності лінійних статей екстер'єру корів-первісток сумського внутрішньопородного типу української чорно-рябої молочної породи, що наведені у таблиці, можна спостерігати істотну мінливість коефіцієнтів як у межах кожного окремого стада, так і в порівнянні між ними.

У господарстві ТОВ „Владана" корови-первістки характеризувалися кращими показниками за загальною оцінкою екстер'єрного типу (82,8 бали) та молочною продуктивністю за надоєм (5207 кг) у порівнянні з тваринами племінного репродуктора АФ „Косівщинська", у тварин якого ці показники відповідно становили 80,7 бала та 3523 кг. Разом з тим коефіцієнти успадковуваності екстер'єрних ознак у корів-первісток племінного заводу „Владана" за окремими ознаками дещо вищі та достовірні при P<0,05-0,01 за критерієм Фішера у порівнянні з ровесницями племінного репродуктора АФ „Косівщинська", окремі із яких мають нижчий рівень коефіцієнтів за 0,10, а інші варіюють у межах від h^2=0,107, за описовою ознакою нахилу заду, до h^2=0,279 – за ознакою глибини тулуба.

За результатами дисперсійного аналізу частка спадковості бугаїв-плідників у загальній мінливості лінійних ознак екстер'єру корів-первісток у підконтрольному стаді ПР АФ "Косівщинська" становила щонайменше 0,103 за ознакою постави тазових кінцівок та найбільше – 0,231 (P<0,05) за ознакою глибини тулуба.